

SENDİKACILAR HAKKINDA POLİS RAPORLARI

Aydınlık Gazetesi, 27 Ağustos 2012

Yıldırım Koç

Türkiye’de 1946 yılından itibaren sendikalar kurulduğunda, kurucular hakkında soruşturma yapıldı; bazı sendikacılar yıllarca izlendi.

1980-1983 döneminde ODTÜ İşletmecilik Bölümü’nde öğretim asistanıydım. Çalışma yaşamıyla ilgili ders veriyordum. O zamanlar Çalışma Bakanlığı’nın Çalışma Genel Müdürlüğü Ankara’da Tuna Caddesi’nde idi. 1983 yılının Şubat ayında bir gün bu binaya gittim ve genel müdür yardımcısıyla görüştim. Arşivdeki bazı dosyaları incelemek için izin istedim. Genel müdür yardımcısı çok meşguldü; arşiv şefini çağırıp bana yardımcı olmasını söyledi. Arşiv şefi de, galiba benim genel müdür yardımcısının yakını olduğumu düşünerek, tüm arşivden yararlanmama olanak tanıdı. Bir ay boyunca her sabah diğer memurlarla işe başladım, akşama kadar arşivde birçok sendikacının dosyasını taradım. Birçok belgeyi saatlerce uğraşarak kopya ettim. Neler çıktı neler.

Nokta Dergisi o tarihlerde yeni çıkıyordu. 14 Mart 1983 tarihli nüshasında bir sayfalık bir demecim yayımlandı. Dergi, resmimi de basmıştı. Ertesi gün Çalışma Bakanlığı’na gidince, genel müdür yardımcısının beni istediğini söylediler. Genel müdür yardımcısı, bana, “siz ne buraya geldiniz, ne de arşivden yararlandınız; bir daha buraya gelmeyin,” dedi. Arşivin kapısı yüzüme kapandı. Bereket dosyaların en önemlilerini taramıştım.

Arşivde bulduğum ilginç belgelerden biri, Petrol-İş’in kurucularına ilişkin Emniyet raporuydu.

Petrol-İş Sendikası 11 Eylül 1950 tarihinde İstanbul Akar Yakıt İşçileri Sendikası adıyla kuruldu. Çalışma Bakanlığı, İstanbul Emniyet Müdürlüğü’ne bir yazı yazarak, kurucular hakkında bilgi istemiş. İstanbul Emniyet Müdürlüğü de 30.9.1950 gün ve 35818 (41634) sayılı gizli yazıyla sendika kurucuları hakkında aşağıdaki bilgiyi vermiş:

“Kuruculardan; Sabri Özcan, 16.12.1946 tarihinde Sıkıyönetim Komutanlığı kararı ile kapatılan Bakırköy Bez Fabrikası İşçileri Sendikası kurucu üyelerindedir...

“Ahmet Engin; 1946 senesinde Zonguldak Maden Kömür Ocaklarında Asma Ocağı katibi bulunduğu sırada Sıkıyönetim Komutanlığı kararı ile kapatılan Zonguldak Maden Kömür Havzası İşçileri Sendikası kurucularından ve Ereğli Kömür İşletmesi üst madencilerinden komünist fikirli Turgut Etingü’nün arkadaşlarından olduğu ve komünist düşünceli bulunduğu dosyasında mevcut Zonguldak Valiliği’nin 24.12.1946 gün ve Em.1666 sayılı yazısından anlaşılmıştır...

“Halen... oturan bu ailenin komünistliklerine dair bir malumat elde edilememiş ise de, Lütfi Parker’in düşük karakterli bir adam ve karısı Seyyare’nin de hafif meşrep bir kadın olduğu öğrenilmiştir.”

Bu yazıyı, İstanbul Valisi yerine Fazıl Uybadın imzalamış.

Emniyet’in bu yazısı birçok açıdan ilginç.

En önemlisi, Türkiye Komünist Partisi’nin legal alandaki faaliyetleri kapsamında kurulan iki sosyalist partinin önderliği ve yönlendiriciliğinde 1946 yılında oluşturulan sendikaların 16 Aralık 1946 tarihinde kapatılması sonrasında bu sürecin sona ermediği. 1946 sendikalarında çeşitli düzeylerde sorumluluk üstlenmiş bazı kişiler, daha sonra başka sendikalarda da çalışmayı sürdürmüş.

Emniyet’in yazısında kişiler hakkında yapılan değerlendirme de önemlidir. Hafifmeşrep, “davranışları, içinde bulunduğu toplumun ahlak anlayışına uymayan” demektir. Emniyet, bir kişiyi “düşük karakterli,” eşini de “hafifmeşrep” olarak damgalamaktadır.

62 yıl öncenin bu belgesi herhalde ya yakıldı, ya da kağıt hamuruna dönüştürüldü.

Bir gün demokratik bir ülke olduğumuzda istihbarat dosyalarına ulaşabilenler acaba neler okuyacak!